מסורת הש"ס

ואין בוצרין עם ישראל כו'. משום דגורס טומאה הוא. ואף ע"ג דסבירא לן השתא מותר לגרום טומאה לחולין כדקתני סיפא ה"מ דעובד כוכבים אבל דישראל טבולים הם לתרומה ואסור לגרום טומאה לתרומה דכתיב[1] ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר וכ"ש שאין דורכין שדריכתן מטמאתן ומסייע ידי עובדי עבירה: **יין משיקפה.** הוי גמר מלאכה לענין מעשר ליאסר בו שתיית ערלה. משיקפה לשון לף כמו קפא תהומא דמסכת סוכה (דף נג.) שפיפין החרלנים על היין כשהוא נח בבור: **ואע"פ שקפה.** מה שבבור קולט מן הגת העליונה ושותה שאותו שלא ירד לבור לא נגמר מלאכתו: **מן הגבור.** מקום דרך מרחב המקלח היין לבור: **ש"מ קיפוי דבור קאמר.** מדקתני ואע"פ שקפה קולט מן הגת דאי בחביות מה ענינו אצל גת: **בדבי ר' אושעיא.** במתני' דבי ר' אושעיא: **משישלה בחביות.** לשון השאלה דגיס מן היס (חולין דף פג.). משישלה היין מן הבור להנתן בחביות וכן מפרש בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף נב:). ולעיל קתני לרבנן משירד לבור ולר"ע משיקפה: **אלא מתניתין דקתני עד שירד לבור.** הא ירד לבור אע"פ שלא קיפה הוי יין: **נימא.** כי היכי דקתני לענין נסך ה"ג ס"ל לענין מעשר ופליג אדרבנן ואדרבי עקיבא: **אלמא תנאי היא.** תנא דידן סבר משירד לבור ולרבנן משיקפה בבור ולר"ע משישלה: **שאני יין נסך כו'.** אבל במעשר אי כרבנן אי כר"ע: ולרבא

[1] [ל"ל והתנן], [2] מעשרות פ"א מ"ז, [3] [ל"ל דתני"], [4] [ב"מ נב:], [5] [ל"ל דתנן], [6] [מעשרות פ"א מ"ז], [7] [במדבר יח], [8] [ל"ל במשנה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואע"פ שקפה: (ב) תוס' ד"ה ואין וכו' בסוף דריסה משום דאיכא: (ג) ר"ה שמותר וכו' כחלה דמו אלמא דקדוש כל"ל ותיבת אמרינן ממתק: (ד) ד"ה ואע"פ וכו' אין הטבל מתחייב במעשר עד:

מוסף רש"י

יין משיקפה. משיקפאו החרלנים על פי הבור כשמתחיל להיות חוסם ומוטלין הזגין ומשליכן (ב"מ צב:). משירד לבור. הוי גמרו למעשר (שם). **משישלה בחביות.** שנוטל חרלנים הנפיס על פי החביות (ביצה יד:).

[א]ואין בוצרין עם ישראל שעושה פירותיו בטומאה וכ"ש שאין דורכין אבל בוצרין עם העובד כוכבים בגת [ב]שמותר לגרום טומאה לחולין שבא"ר: **ואינו עושה יין** נסך עד שירד לבור: [ג]והתניא [ד]יין משיקפה אמר רבא לא קשיא הא ר"ע הא רבנן [ה]דתנן [ו]יין משירד לבור ר"ע אומר משיקפה איבעיא להו קיפוי דבור או קיפוי דחבית ת"ש [ז]דתניא [ח]יין משיקפה [ט]אע"פ שקפה [י]קולט מן הגת העליונה ומן הצינור ושותה ש"מ קיפוי דבור קאמרינן ש"מ והתני רב זביד בדבי רבי אושעיא יין משירד לבור ויקפה ר"ע אומר [יא]משישלה בחביות תרצה נמי להך קמייתא הכי יין משירד לבור ויקפה ר"ע אומר משישלה בחביות ואלא מתניתין דקתני אינו עושה יין נסך עד שירד לבור לימא תלתא תנאי היא לא שאני יין נסך דאחמירו ביה רבנן ולרבא

דכל זמן שהוא קמח אין כאן חיוב חלה כלל אבל תרומה רחויה משעה שהיא בענבים מידי דהוה אמעשר שהקדימו בשבלים אבן דבר תימה הוא להמשיכה טבול לתרומה קודם מירוח ועוד הקשה רבינו יהודה דבהדיא תניא בתוספתא דחלה (פ"ל ע"ש) בתר הך דגולד שפך טומאה כו' וכן פירות שגולד להם שפך טומאה עד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה משנגמרה מלאכתן יעשו בטהרה ותרומתן תלויה באויר שפך אמרו בדבר הספק לתרומה אלמא אפילו בפירות נמי אמרינן הכי אבן יש לתרץ דשאני התם שכבר גולד להם שפך טומאה ולא עוד להיות טהור לגמרי אבל כאן יש לו ליהנר שלא לטמאותה לכתחלה מיהו קשיא מההוא דפרק הניזקין (גיטין דף פא. ושם ד"ה ריפא) דקאמר ריפא בטומאת חולין פירוש שמותר לסייע קודש שתטיל למים לפי שאין שם אלא טומאת חולין ואף על פי שיבא להפרישם לבסוף חלה בטומאה ומ"ש מהאי דהכא ואור"ת דבגיטין ליכא אלא חשדא בעלמא שחשודה לעשות פירותיה בטומאה אבל כאן דודאי עושה פירותיו בטומאה אסור לסייע לו אפי' מתחלה וקשה לפי' זה דמתני' קתני לא לשין ולא עורכין משמע הא בריה וטחינה שריא ובפ' הניזקין (שם דף פא.) תנן בורכת וטוחנת גבי אשת עם הארץ ופר"ת התם דוקא דאין כאן אלא חשד בעלמא שחשודה לעשות בטומאה אבל אם עושה בודאי בטומאה לא שרינן והא הכא דעושה בודאי בטומאה ומשמע דבריה וטחינה שרי ואומר ר"ת דהכא מיירי בפירות שלא הוכשרו ולכך שרינן בה בריה וטחינה אף בעושה בודאי בטומאה והיא דגיטין מיירי בפירות שהוכשרו כבר ולכך ודאי אם עושה בודאי בטומאה אסור אף לברור ולטחון מיהו בירושלמי תני עלה דמתני' לא בורכין ולא טוחנין עמו ופריך מהיא דגיטין דקתני בורכת וטוחנת ומשני כאן בלותת כאן בשאינו לותת פי' הכא מיירי שהוכשרו והיא דגיטין שלא הוכשרו ואינו יורד לחלק כלל בין חשוד לעושה בודאי ולדברי ר"ת נוכל לומר לא לשין ולא טוחנין כדברי הירושלמי ומיירי בין הכא בין התם בהוכשרו וטעמא דהכא משום דעושה בודאי בטומאה הוא ולכך לא בורכין ורבי יהודה מלא פי' אחד בפי' רבינו שלמה כתב ידו אבל לא בורכים עם ישראל כו' ואע"ג דסבירא לן השתא דמותר לגרום טומאה לחולין כדקתני סיפא ה"מ דעובד כוכבים או ישראל חבר שלא יאכלם רק בימי טומאתו אבל בישראל רשע עובר עבירה הוא שפופו לשתותו טמא ודריכתה לכך עומדת הלכך אסור לסייעו ע"כ לשונו: **רבי** עקיבא אומר משיקפה. תימה כיון דר"ע מיקל הוא עד שיקפה מינעי ליה כדאמרינן בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פח: ושם ד"ה עד) גבי קיסוחין ולילועין מאי לאו משיפקסו בשדה לא משיפקסו בבית אי הכי עד שיפקסו מינעי ליה וי"ל דשאני התם דאיכא למיטעי ולמימר פקס דשדה אבל הכא איכא למיטעי מידי דודאי אין שום קיפוי ירידתו לבור:

ואע"פ שקפה קולט מן הגת העליונה. פי' אבל מן התחתונה כלומר מן הבור אסור לשתות אף ערלאי שהרי הוקבע למעשר תימה הלאי גת היכא קאי אי בשדה הוא כדרך כל גתות שלהם שהיו בשדה כדמוכח בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף עא.) דתנן מכר את השדה לא מכר את הגת וגבי בית נמי לא תני ליה וא"כ דבגת שבשדה מיירי ליפתרי אפילו מן התחתונה שהרי לא ראה פני הבית ואמרינן (ב"מ דף פז:) אין הטבל מתחייב (ד) עד שיראה פני הבית וכ"ת דמיירי הכא בגת העומד בבית והכניס שם העבדים א"כ איך יוקבע שוב למעשר כדאמר גבי תבואה שהכניסה במוץ שלא ויל דלעולם אימא לך דמיירי בגת שבשדה והק' קולט מן הגת ויכניסנו לבית ושתה שכל זמן שלא ירד לבור לא נגמרה מלאכתן ואין ראיית פני הבית מתחייב במעשר אלא בדבר שנגמרה מלאכתו אבל ודאי לא יקח מן הבור ויכניסנו לבית ושתה ואינעית אימא לעולם מיירי בגת שבבית ולא דמי לתבואה שאין דרכה להכניסה לבית במוץ הלכך כי הכניסה במוץ תו לא מיקבע למעשר אבל יין שדרכו להכניסו בענבים ושם נעשה גרגו ודאי בעשיית גורן שלו נקבע ורמיה מקישואין ולילועין דאמרינן פ' הפועלים (שם דף פח: ושם ד"ה לא) דמשיפקסו בבית הוי גמר מלאכתן למעשר ואע"פ שהכניסה בפקס שלהם: **תרצה** נמי להך קמייתא. ומתני' דאע"פ שקפה דדייקינן מינה ש"מ קיפוי דבור אתיא כרבנן: **לימא** תלתא תנאי נינהו. תימה אמאי לא קא משני מתניתין עד שירד לבור ויקפה כדמתרץ למתני' קמייתא וי"ל דא"כ אדמפליג בסיפא בין ירד לשאר שבגת ליפלוג בירד נמי בין קיפוי לשאינו קיפוי אלא לאו ש"מ דקסבר מתני' דמה שבבור אף קודם קיפוי אסור ואע"ת (ה)(בריייתא) דמעשר (פ"ל מ"ז) נמי תני בה ואע"פ שקפה קולט מן הגת כו' אדמפליג בין מה שבבור למה שבגת ליפלוג ולימא במה שבבור בין קיפוי לשאינו קיפוי וי"ל דאין ה"נ דהא תנא ליה ריש יין משיקפה אלמא אינו נעשה יין עד שיקפה אלא בסיפא רבותא נקט דסד"א כיון שאותו שבבור קפוי ויש איסור גמור לפניו ליגזור על מה שבגת ובגנור אטו דבור דבקל יצא לטעות אם נתיר לשתות מן הגור שישתה ג"כ מן הבור הסמוך לו אבל במתני' דתני בריש אינו נעשה יין נסך עד שירד לבור ולא הזכיר קיפוי כלל אם איתא דהוה מפליג בין קיפוי ולא קיפוי הוה ליה למיתניה ואין לומר דהכא נמי אשמעינן רבותא דאע"ג דמה שבבור אסור איסור גמור מ"מ השאר מותר ולא גזרינן הא אטו הא דאין זו רבותא דבהא ודאי אין לטעות אם נתיר כשנגע העובד כוכבים במה שבגת להתיר גם מגעו בבור שהרי הגרגותני מפסיק ביניהם והכל יודעים שהגרגותני עושהו יין ואדרבה הוה ליה למנקט רבותא לפלוגי בין קיפוי לשאינו קיפוי:

רבא

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פי"ב מהל' תרומות הלכה י:
סג ב מיי' פט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ט [וס"ז מהלכות בכורים הל' יב]:
סד ג ד מיי' פ"ג מהל' מעשר הלכה יד טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף פו:

רבינו חננאל

ואין בוצרין עם ישראל שעושה פירותיו בטומאה. וכל שכן שאין דורכין. אבל בוצרין עם העובד כוכבים בגת שמותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל: **פיסקא** אין עושין יין נסך עד שירד לבור. ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר. איני והתניא משיקפה נעשה יין נסך. ופרקינן מתניתין רבנן היא ברייתא ר' עקיבא דתניא יין משירד לבור רבי עקיבא אומר משיקפה. פי' קיפוי הסרת הקצף מעל היין. כדכתיב בקצף על פני המים (כאן חסר שיטה אחת מן הכתב) ואבעיא להו קיפוי דתנן קיפוי דבור הוא או קיפוי דחבית. ופשיט תא שמע דתנן במעשרות פרק ראשון היין משיקפה פי' אסור ליטול ממנו עד שיתעשר שכבר נגמרה מלאכתו למעשר. ואע"פ שקיפה קולט מן הגת העליונה ומן הצינור ושותה. ש"מ קיפוי דבור ש"מ. ומדתני רב זביד רבי עקיבא אומר משישלה. מתרץ נמי לברייתא דתני ר' עקיבא אומר משיקפה תני לה הכי ר' עקיבא אומר משיקפה וישלה בחביות כי היכי דלא תקשי דרבי עקיבא אר' עקיבא ומתניתין דקתני יין נסך עד שירד לבור משום חומרא דיין נסך תני

רבא מוקי לה בתלתא תנאי. וא"ת אמאי לא נקט רביעי לפי משנה אחרונה (ג) וי"ל דתנא דמשנה אחרונה נמי התחיל לימשך קונבעו למעשה: **אבל אם** החזיר גרגותני לגת אסור. פירוש אף מה שבגת מפני טיפות יין שבגרגותני המתערב בגת וא"ת והלא מתמעט יש בגת יותר מששים מטיפת יין הגרגותני ואמרינן לקמן בפ"ב (דף סו.) תמרא חדתא בעינבי רבא אמר בנותן טעם וקיימא לן כרבא לגבי תנא וכי תימא כיון דבגת נמי איכא יין עם הענבים וה"ל מין במינו דבטלה ולא בעיל אכתי תיקשי לימא סלק מינו דהיינו יין כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הענבים שבגת רבה עליו ומבטלו כדס"ל נמי לרבא בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) גבי חתיכות של דג טמא וי"ל דס"ל כאביי דאמר תמרא חדתא בעינבי במשהו ולית ליה נמי סלק את מינו כמי שאינו עוד י"ל דמיירי הכא כגון שיש הרבה יין ביחד בגת והוה ליה מין במינו במשהו ואפי' לרבא אסור והשתא ל"ע דלפי' ראשון דאמרינן דאית ליה כאביי אין לפסוק כוותיה וכשאנו מחזירין בשוגג גרגותני בעינבי דגת דאנן סבירא לן דבתר שמא אזלינן וא"ת לפר"ת דמפרש לקמן בפ"ב (דף עג. בד"ה יין) סתם יין נסך בששים כשאר איסורין שבתורה אם לא נודע שנתנסך לעבודת כוכבים א"כ למה יאסור החזרת גרגותני דמתמתא יש ששים בחרלני הגת ממה שבגרגותני ואפילו אם יסבור כאביי יהא מותר וי"ל דרב הונא כרב רביה ס"ל דאמר בפ' גיד הנשה (חולין דף ק.) דס"ל כרבי יהודה (ג) ואומר מין במינו במשהו [ה] בכל איסורין שבתורה: **גרגותני** גופה במאי מיתסרא בנצוק ש"מ נצוק חיבור. וא"ת א"כ מה שבגת היה לנו לאסור מטעם נצוק וי"ל דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק דמגת לגרגותני הוי נצוק אחד ומגרגותני לבור נצוק שני ומכאן פסקו הריב"ן והרשב"ם ור"ת בשם רש"י דאפי' למ"ד דנצוק חיבור מ"מ נצוק בר נצוק כי הכא אינו חיבור וא"ת והא אין כאן רק נצוק אחד דכיון שהגרגותני עשוי נקבים נקבים א"כ נופל בודאי מן הגת לבור וי"ל דכיון דנקבי הגרגותני אינם עשויים ביושר אלא מן הצדדין א"כ לא חד נצוק הוא ומעשה בא לפני רש"י בעובד כוכבים ששפך יין מן הקנקן לכוס שאז נאסר היין שבכוס משום דמאי דנפיק לבראי גזרו ביה רבנן כדלקמן בפ"ב (דף עב.) והיין שבקנקן נאסר נמי מטעם נצוק ואח"כ משך ישראל יין מן החבית לקנקן (ונתנו ליין שבחבית) והתירו רש"י ונותן טעם משום שהיין שבקנקן אינו נאסר אלא מטעם נצוק ואח"כ הוי היין שבחבית נצוק בר נצוק והר"י בר"מ היה דוחה ראיה זו כי לעולם אימא לך נצוק בר נצוק חיבור והא דלא אסרינן הכא יין שבגת משום נצוק היינו טעמא דמה שבגת אינו נקרא עדיין יין ואינו נחשב אלא כמיא בעלמא תדע דהא אינו נאסר במגע עובד כוכבים וא"ת אם כן גם אותו שבגרגותני אמאי אסור שאינו נקרא עדיין יין לפי משנה ראשונה דקאמרינן עד שירד לבור דלדידיה קיימינן השתא וי"ל דלא דמי כי מה שבשולי הגרגותני מתחתיו הוי בכלל מה שבבור להיות יין גמור ולכך יאסר מטעם נצוק וכ"ש דאי נגע ביה עובד כוכבים דהוי נאסר במגעו וא"ת א"כ מנא ליה לתלמודא דנאסר הגרגותני מטעם נצוק דלמא נאסר מטעם דנגע ביה עובד כוכבים בגרגותני מתחתיו בקילוחו וי"ל דא"כ ה"ל לרב הונא לפרושי במילתיה אבל החזיר גרגותני שנגע בו עובד כוכבים לגת אסור ומדלא מפרש ליה (ד) פשיטא ליה לתלמודא דמטעם נצוק קאמר ועוד קשיא לפי מה שפירש במתני' גבי והשאר מותר שאינו נאסר במגע רק מה שבבור א"כ היאך נוכיח מכאן דנצוק בר נצוק אינו חיבור דלמא לעולם חיבור ושאני הכא משום דודאי אין לגרגותני לחבר מה שבגת לבור כיון שיש לו דין בפני עצמו שהרי אינו בכלל מה שבגת דגרגותני אסור בנגיעת עובד כוכבים בבור ומה שבגת אינו נאסר במגע עובד כוכבים אבל לפירוש רשב"ם שפי' מה שבבור נאסר בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כחו של עובד כוכבים הכור אינו נאסר מחמת כחו אבל אם עובד כוכבים שבגת אינו נאסר מטעם כחו של עובד כוכבים הוא אלא ודאי אין כח העובד כוכבים אוסר אלא מה שבבור דוקא מיהו מטעם נצוק אסרינן מה שבגרגותני דהא אמרינן לקמן בפ' בתרא (דף עב.) בגוזלי דמגא לא גזור רבנן ה"מ למ"ד נצוק אינו חיבור אבל למ"ד נצוק חיבור נאסר מה שנאסר בגוזלי דמגא וא"כ מ"ש גרגותני מגת ליאסר בנצוק אלא לאו ש"מ נצוק בר נצוק אינו חיבור ויש לפרש דברי רב הונא הכי לפי' זה לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת כי אז מה שבבור אסור ולא העליון שנגע ע"י הקילוח כי הגרגותני מפסיק והוי נצוק בר נצוק אבל החזיר גרגותני לגת אסור העליון ע"י תערובתו של התחתון ולפי זה א"ל להזכיר מגע עובד כוכבים כלל לא כאן ולא בשאנתנו. מעשה בא לפני רבי מנחם זצ"ל בחבית שבלה היין עד הברזא והגביה העובד כוכבים לבדו החבית ונאותה שעה משך ישראל את הברזא וקילח היין בקנקנו של ישראל והתיר יין הנשאר בחבית ואסר אותו שילא לחוץ דהכי אמרינן בהשוכר (לקמן דף עב.) המערה מחבית לבור קילוח היוצא מחבית ולמטה אסור ומוקמינן לה בעובד כוכבים המערה ופרכינן אי הכי אפי' דבוה דבגא נמי ליתסר ומשני דכח דעובד כוכבים דרבנן ההוא דנפק לבראי גזרו ביה רבנן דבחבית לא גזרו ביה רבנן הלכך שרי מה שבתוך החבית וא"ת הא אמר רב חסדא לקמן (דף עב.) כי סילינהו חמרא קטיפו קטופי ולא בקילוח אלמא משמע דאי נפיק בקילוח הוה אסור יין הנשאר בחבית ע"י נצוק הא לא קשיא דהתם שפיר דהיין שבכלי העובד כוכבים היה יין נסך גמור התם ודאי אי לא מקטיף קטופי נאסר היין שבתוך החבית ע"י נצוק שהקילוח מקלח תוך יין נסך שהוא בכלי של עובד כוכבים אבל הכא שהיין שבתוך הכלי אין בו איסור יין נסך גמור אלא מכח עובד כוכבים לא נאסר ההוא דלא נפיק לבראי מטעם נצוק שנתחבר ליין הנאסר ע"י כח עובד כוכבים דלא הוי נצוק ליין נסך ממש: **שמע** מינה נצוק חיבור. תימה אין ה"נ דבהדיא אמר רב הונא (לקמן דף עב.) נצוק וקטפרס חיבור ליין נסך ואומר ר"ת דרב הונא הדר ביה ומכח ראיה זו פסק שגם חד נצוק אינו חיבור כמו שנפרש לקמן [ו] אי"ה: **מהו** לדרוך עם העובד כוכבים בגת. יש לדקדק מדלא שאלו מהו לדרוך עובד כוכבים עם ישראל משמע שהגת של עובד כוכבים ולא להמיר בשתיה שאלו אלא לענין היתר הנאה קא מיבעיא ליה ומיירי נמי בדלייר ליה לידיה כמו שמפרש והכי קא מיבעיא ליה אי איסור דרגל הוי איסור ולישאסר בהנאה או לא וי"ל [ז] שע"י מעשה שאלו דאי לפסוק הלכה שאלו היה לו להשיב אין דורכין כמשנה אחרונה אלא ודאי על מעשה שאלו ופשט לו כמשנה אחרונה כדפרי' ואם תאמר כיון שהגת התחיל לימשך א"כ הוי יין [ח](נסך) גמור לפי משנה אחרונה ולמה לא יאסר יין הגת בהנאה למ"ד נצוק בר נצוק חיבור ע"י יין הבור שהוא אסור בהנאה וי"ל דנצוק כי האי שאין העובד כוכבים נוגע עתה בבור ואינו עסוק אלא בדריכה לא אסרו בהנאה תדע דאמרינן לקמן פ"ב (דף עד.) יין בזיין ימכר לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו אלמא אפי' נתערב לגמרי לא אסרינן בהנאה אבל ודאי אי נגע בסוף הקילוח הוי כאילו נגע בעליון ואסור בהנאה: **הוה עובדא בנהרדעא** כו'. אומר ר"י דלא הוה ממש דומיא דעובדא דיוקא דההוא יוקא לא הוה שקיל ועדי אלא למישרא ליה בהנאה כי הבור היה של עובד כוכבים ולא שרי אלא בהנאה ושמואל להתיר אף בשתיה קאמר לפי שהבור היה של ישראל אלא דומיא דידהו הוה היסוך רק ברגל:

ולרבא דלא שאני ליה כתלתא תנאי: מה שבבור אסור והשאר מותר: אמר רב הונא לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת אבל [א]החזיר גרגותני לגת אסור גרגותני גופה במאי קא מיתסרא בנצוק [ב]ש"מ נצוק חיבור כדתני ר' חייא [ג]שפחסתו צלוחיתו ה"ג שפחסתו בורו ההוא ינוקא דתנא עבודת כוכבים בשית שני בעו מיניה מהו לדרוך עם העובד כוכבים בגת אמר להו דורכין עם העובד כוכבים בגת והא קא מנסך בידיה [ד]דציירנא להו לידיה והא קא מנסך ברגל [ה]ניסוך דרגל לא שמיה ניסוך ההוא עובדא דהוה בנהרדעא דדשו ישראל ועובד כוכבים להההוא חמרא ושהייה שמואל [ו]תלתא ריגלי מ"ט אילימא משום דקסבר דאי

ולרבא דלא שני ליה כתלתא תנאי. מדלותביגא לעיל [ע"ב] מעשר ד)מיין נסך דמתניתין ושנייה רבא לא קשיא אלמא לא שני ליה דאי שני ליה לימא שאני יין נסך דאחמירו ביה רבנן על כרחך מוקי לה כתלתא תנאי: **גרגותני.** הוא סל גדול שקשור בצנור והיין יורד מן הצנור לתוכו ומתוכו לבור כדי לסנן היין מזגין וחלצין: **אסור.** אף מה שבגת: **בנצוק.** קילוח היורד מגרגותני לבור ומחבר הגרגותני ליין נסך שבבור: **ש"מ נצוק חיבור.** ולקמן בהשוכר את הפועל (דף עב:) פליגי בה: **שפחסתו צלוחיתו.** לקמן בהשוכר (שם): **שפחסתו בורו.** שנתמלא הבור עד שהגיע היין וטיפח בשולי הגרגותני כמו פחסה בפייה (ו) דכל הצלמים (לעיל מב.): **בשית שני.** בן שש שנים: **והא קמנסך בידיה.** ומשנה אחרונה קתני חזרו לומר אין דורכין דס"ל כרב הונא (נה:) דמשהתחיל לימשך הוי יין: **תלת ריגלי.** שהיו מתקבלין לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג:

מי

מסורת הש"ס

ה) [לקמן עא. עב:]. ו) [לקמן עב:]. ז) [ימנות קכב. ע"ב בפרש"י מולין מח. עז.]. ד) אין. יעב"ץ. ט) רש"ל גורס הך דמשנה אחרונה כו' תוך הקושיא וע"ב, ו) ר"מ מ"ו ורש"ל גורס ונשאו ונתנו בין שבחבית, ז) [עב: ד"ה אמר להון]. ח) רש"ל מ"ו.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל בפה"ד בכל איסורין שבתורה. עיין לקמן דף עא ע"ב תוס' ד"ה הכא ובחולין דף לז ע"א תוס' ד"ה אמר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שפחסתו וכו' פחסה בפייה דלעיל דף נג הס"ד ותיכם כל הצלמים נמחק: (ב) תוס' ד"ה רבא וכו' לפי משנה אחרונה דלמשנה אחרונה נמי המחיל לימשך קונבעו ול"ל דתנא דמשנה אחרונה דמיירי בהכא ומשנה אחרונה דלמשנה אחרונה נמי המחיל לימשך קונבעו למעשה ול"ל דתנא דמשנה אחרונה דמיירי בהכא וכו': (ג) ד"ה אבל וכו' כבר יהודה דאמר מין: (ד) ד"ה גרגותני וכו' ומדלא מפרש ליה הכי פשיטא: (ה) ד"ה מהו וכו' שעל ידי מעשה. ר"ג פי' שבא הישראל ושאלו אם מותר לו לכתחלה לדרוך עם העובד כוכבים בדלייר לו לידיה וע"ל ר"פ השוכר בד"ה שכרו בדף סב ע"ב:

מוסף רש"י

תלתא ריגלי. לשאול הלכה לחכמים המתמצים לרגל (חולין עז.) שהיו תלמידי חכמים נקבלים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח, ונתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי הימנו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לבכודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבלים תלמידי חכמים מכל קצוותיו ונאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם (יבמות קכב).

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה יא סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכג סעיף כ:

סו ב ע' במיי' שם הלכה יא וכ"מ שם טוש"ע י"ד שם סעי' כא:

סז ג מיי' שם הל' יב ועיין כ"מ סמג שם טור ש"ע י"ד סי' קכד סעיף יא:

רבינו חננאל

א) משיקפה. ולרבא דלא שני ליה (ביין) [בין יין] נסך למעשר. מוקי לה בתלתא תנאי. חד תני משירד לבור וחדי תנאי אליבא דרבי עקיבא. חד תני משיקפה. וחד תני משישלה: **פיסקא** מה שבבור אסור והשאר מותר. אמר רב הונא לא שנו כי השאר מותר אלא בשלא החזיר גרגותני לגת. פי' גרגותני דקתני הכא כגון כפיפה של גמי שמניחה על פי הגת בעת שמקלח היין בירידת הבור כדי להחזיר בגת החרצנים והזגין היוצאין עם העמוד של יין כדי שיהא היין יוצא ויורד לבור ונשארין בכפיפה החרצנים והזגים ואם וי"ל דשאני הכא דהוי נצוק בר נצוק דמגת לגרגותני לבור ונגע העובד כוכבים ביין הבור. הנשאר בגת מותר ואם החזירו הכל נאסר. ומקשי' מכדי האי גרגותני במאי קא מיתסרא בנצוק. פי' בעמוד של יין הנמשך מן הגרגותני אל הבור והוא מוצק כמין עמוד עומד מקרקעית הגרגותני עד היין שבבור ואמרינן ש"מ מהא דרב הונא כי הניצוק כמו חיבור הוא שחיבר היין שבגרגותני ונעשה יין נסך כיין שבבור. ודחינן לא לעולם נצוק אינו חיבור ובמה נאסר גרגותני זה בשפחסתו בורו. כגון שהקיא הבור יין בהרתחה ובא בגרגותני: ההוא ינוקא בר ר' שנין תנא עבודת כוכבים בעו מיניה מהו לדרוך עם העובד כוכבים בגת אמר להו אי ציירה ידיה שרי. ניסוך רגל לאו שמיה ניסוך. הוה עובדא בנהרדעא דדרכו גת ישראל ועובד כוכבים ושהייה שמואל ג' רגלים ב) אי משכחנא תנא דשרי כר"ש דתנן במחנית' כל אלו היה מעשה ואמרו ימכר כר"ש שרינא (והשאר חסר):

ב) נראה דל"ל מי משירד לבור ולא מי משיקפה.

ג) שיין לדף מ.

אי משכחנא תנא דאסר כר' נתן. יין בהנאה במגעו של עובד כוכבים אע"פ שלא נסכו לעבודת כוכבים לגיסון לא הוי ד)(אסור בהנאה) אלא על ידי שכשוך: **מדדו.** עובד כוכבים ליין של ישראל בין ביד שהכניס ידו וחזרו לתוכו לשער כמה יין יש בו כמו שעושין בקנה שקורין פיל"א: **יתכר.** (ה) לכיון דלא נתכוין לנסך: **כר"ש.** דשרי מגע של עובד כוכבים שלא נתכוין לנסך (ג): **אף בשתיה.** דקתני מתניתין ו) נפל לבור ועלה כו' ר' שמעון מתיר אף בשתיה: **תינוק בן יומו.** אלמא לא בעינן כוונה: **שמלו ולא עבלו.** דקיימא לן ביבמות (דף מו.) לעולם אינו גר עד שימול ויטבול: **וכן בני השפחות.** אע"פ שנולדו בבית ישראל ולא גדלו בין העובדי כוכבים בעו מילה וטבילה. וכשלא טבלה אמו מתחלה קמיירי דאי טבלה אמו אינהו למה להו טבילה: בשוק

דאי משכחנא תנא דאסר כרבי נתן אוסרינה אפי' בהנאה דתניא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר ר' נתן אומר ביד אסור ברגל מותר אימר דאמר ר' נתן ביד ברגל מי אמר אלא דאי משכחנא תנא דשרי ז)כר"ש אישרייה אפי' בשתייה ההוא עובדא דהוה בבירם דההוא עובד כוכבים דהוה קא סליק בדיקלא ואייתי לוליב' בהדי דקא נחית נגע ח) בראשה דלוליבא בחמרא שלא בכוונה אישרייה רב לזבוניה לעובדי כוכבים אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב והא מר הוא דאמר ט)תינוק בן יומו הוא עושה יין נסך אמר להו אימור דאמרי אנא י)בשתייה בהנאה

דאי משכחנא תנא דאסר כר' נתן כו'. תימה הא איכא תנא דמתניתין (דף ס:) דקתני מדדו בקנה יאכר משמע הא ביד אסור בהנאה וי"ל דמתני' ה"ה דביד שרי בהנאה והא דקתני בקנה היינו משום ר"ש דשרי בשתיה ולא שרי אלא בקנה: **אימור** דא"ר נתן ביד ברגל מי אמר. יש שהיו רוצים למחוק (ד) אמר דמדקאמר לשון אמר משמע שלא פירשו בדבריו דאית חילוק בין יד לרגל וליתא דהא ודאי שפירשו בדבריו ור"י מייתי הגירסא דמתחלה היה סובר דלהכי אוסר ר' נתן מדידה ביד משום דגזר אטו שכשוך ביד אבל מדידה ברגל מותר דליכא למיגזר אטו שכשוך ביד מיהו בשכשוך ברגל אסר דגזר אטו שכשוך ביד ודריסה ברגל אסורה דמשכינן לה כשכשוך ברגל ודמי אימור דא"ר נתן ביד פירוש ושם גזר מדידה אטו שכשוך ברגל מי אמר דשם לא יגזור כלל ואפי' שכשוך ברגל נמי שרי דמדמי ליה למדידה ברגל:

אי אשכחנא תנא דשרי כר"ש כו'. פירש הקונטרס דשרי מגעו שלא נתכוין לנסך אף בשתיה כדקתני מתני' (לקמן ס:) נפל לבור ועלה כו' ימכר ר"ש מתיר פירוש בשתיה דשרי מגעו של עובד כוכבים שלא נתכוין לנסך בשתיה והקשה הר"ר אלחנן דלמא הא דשרי ר"ש בשתיה היינו דוקא נגיעה על ידי דבר אחר כמו מדידה דקנה אבל נגיעה דגופו כי הכא דדורכו ברגל מנלן דשרי רבי שמעון וי"ל דסבירא ליה לשמואל אליבא דר' שמעון דלא משכינן שכשוך דרגל אלא כמו מדידת קנה היכא שתופסו בידו דשרי ר' שמעון אף בשתיה ועוד יש לומר דסבר שמואל דכל מה שמתיר ר"ש בהנאה שרי

נמי בשתיה וכיון דלא משכחן דאסר מדידה ברגל בהנאה הוא הדין בשתיה: **ה"ג** ברוב הספרים בהדי דקא נחית נגע בראשא דלוליבא בחמרא שלא בכוונה. ולפי גירסא זו משכינן מגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו ולפי דה"ל הכא שלא בכוונה שריא ט)(אף) בהנאה ובהכי ניחא דמדמו ליה רב כהנא ורב אסי לתינוק בן יומו וכן לקמן (דף נח:) דפריך והא קנגע בנטלא פירוש ששאב היין מן הגיגית בנטלא ונגע ע"י הנטלא והוה לו מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר שלא בכוונה דאסור בשתיה כמו נגע בראשא דלוליבא וכן לקמן נמי (דף ס:) גבי כל שבזב טמא פירוש בגון אם נגע עובד כוכבים ביין בין בידו בין בקנה עושה יין נסך דדומיא דהכי בזב מטמא אלמא חשיב מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו כל שבזב טהור בעובד כוכבים אינו עושה יין נסך פירוש כמו זריקה ופריך עלה מהניא דנטל חבית וזרקה בחמתו לבור דהכשירוהו בחמתו אין שלא בחמתו לא אף על פי שעל ידי זריקה היא ומסיק דקאזיל מיניה ומייתי ופירש רש"י שהיה מתגלגל עד סמוך לבור ולא הוי זריקה ממש הלכך שלא בחמתו לא דהוי מגע על ידי ד"א וקשיא לפי זה מדלא דבר תימה הוא לומר דמשכינן מגעו ע"י ד"א דלא הוי אלא שלא בכוונה כמו מגעו בגופו שלא בכוונה ליאסר בשתיה וכל ההלכות מוכיחות לקמן דשרי אף בשתיה מדמתרץ לקמן גבי פירכא דנטלא בעובדא דר' יוחנן ור' יוסי לא גריכא דמוריק ארוקי פירוש והוה ליה כמו שלא בכוונה ולא גזור אף בשתיה ועוד קשיא דהיכי הוה ס"ד דרב כהנא ורב אסי לאסרו אף בהנאה הא מתני' היא מדדו בקנה דאפילו לרבנן יאכר ואע"ג דהוי אתם מגע ע"י דבר אחר בכוונה מיהו הא לא קשיא דשמא היו סבירי דרב אית ליה כר' נתן דאמר מדדו ביד אסור בהנאה ואפשי נמי מדידה דקנה או נגיעה דקנה כמו מדידה או נגיעה דידו ואע"ג דבמדידה איכא כוונת מגע ובנגיעה בראשא דלוליבא ליכא כוונת מגע מ"מ היו סבורים דאין לחלק לר' נתן בין שלא כוון לנגוע ובין בלא כוונת ניסוך דדא ודא אסר ר' נתן בהנאה ורב השיב להם אימר דאמרי אנא בשתיה בהנאה מי אמרי פירוש ואפי' ר' נתן נמי יהא מודה בזה כיון דליכא כוונת מגע מיהו קשיא דרב אדרב דהיכי אסר הכא (ט) בראשא דלוליבא בחמרא בשתיה הא מיהו פסיק לקמן הלכה כר"ש ור"ש שרי אפי' כי איכא כוונת מגע כיון דהוי על ידי דבר אחר וכל שכן הכא דליכא כוונת מגע דבשתרי ועוד קשיא מהניא דלקמן דקאמר דקאזיל מיניה ומייתי פירוש שהיה נוגע בחבית עד שנפל לבור ולפיכך הכשירוה בחמתו משום דהוי מגע עובד כוכבים שלא בכוונה ע"י דבר אחר אע"ג דנגע ביה עד נפילתו לבור ואין לדחות דלקמן אינו אוחזו בידו אלא עד סמוך לבור ומכאן ואילך זרקה דאין זה לשון מייתי ומייתי ועוד דאם אינו אוחזה בידידתו לבור היכי דייק שלא בחמתו לא פי' אלא יאסר בשתיה והא כי האי גווני בזב אינו טמא לכך נראה לר"ת גירסת רבינו חננאל והלכות גדולות וכן נמצא בתשובת הגאונים דלא גרס בראשא דלוליבא אלא נגע בחמרא ולהכי אסר ליה רב בשתיה דהוה ליה מגע עובד כוכבים בגופו שלא בכוונה ולקמן לא גרס והא קא נגע בנטלא אלא והא קא נגע ביה אי נמי נוכל לפרש והא קא נגע ביין שבנטלא שהוא מלא על כל גדותיו אבל אם היה נוגע ביין על ידי נטלא מזה אינו חושש דשרי אפילו בשתיה והא דתנן מדדו בקנה ימכר שאני התם שמתכוין ליגע ורב כהנא ורב אסי שהיו סבורים דרב אסר מגע עובד כוכבים שלא בכוונה בהנאה סבירי דרב סבר כר' נתן דאסר מדידה ביד וס"ד דהוא הדין אפילו אינו מתכוין ליגע וכן פסק רבינו תם הלכה למעשה דמגע עובד כוכבים על ידי ד"א שלא בכוונת מגע מותר בשתיה: **תינוק** בן יומו עושה יין נסך. פירוש ואסור בשתיה וא"ת כיון דרב פוסק לקמן כר"ש מאי שנא תינוק בן יומו (ו) מנפל לבור ועלה דשרי ר"ש וי"ל דסבר דבמגע תינוק ושכשכו איכא למיגזר אטו גדול אבל נפל לבור מוכחא מלתא דאינם לא שייך למגזר מידי: **גדולים** אין קטנים לא. וא"ת דליתני דאין עושין יין נסך ליאסר בהנאה כמו גדולים אבל בשתיה מיהא אסרי וי"ל דמדלא מפרש ליה בהדיא ש"מ דאפי' בשתיה לא אסרי ועי"ל דליתנא דאין עושין משום בשתיה כי מילתיה דרב דקאמר עושה יין נסך והקשה הר"ר אלחנן דליתני ליה מלו שאני הא לגבי טומאה קאמר טהור משום דמילה מועלת

[א] ואומר ר"י דשאני טומאה דחשו חכמים להפסד טהרות אבל לענין כל שאר דבריהם קי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול:

והא

סח א מיי' פי"א מהל' מ"א הלכה ה טוש"ע י"ד סי' קכד סעיף כד וכגירסת המופפות בשם ר"ש ובה"ג וע"ש:

סט ב ג מיי' שם סמג לאוין קמת טוש"ע י"ד שם סעיף (ז) [ח]:

ע ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ד:

עא ה מיי' שם טוש"ע שם:

ו ז [מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ג]:

מסורת הש"ס

ה) [לקמן ס:], ב) [תוספתא פ"ג ה"ד], ג) ע' תוס' לקמן ע"ב ד"ה עד שמתקנו, ד) [רש"ש מה"ז], ה) ר"מ מוחק זה,

הגהות הב"ח

(ח) שם' נגע בראשא דלוליבא בחמרא:

(ט) רש"י ד"ה ימכר כיון לע"ל ותוס' ד' נמחק:

(י) ד"ה כר"ש הד"א עם ד"ה אף בשתיה וכו' תמיד פי' אף בשתיה: (יד) תוס' ד"ה אימור וכו' לתמוק אימור דמדקאמר לשון אימור משמע: (ט) ד"ה ה"ג ברוב וכו' דהיכי אסר הכא בנגע בראשא:

(ו) ד"ה תינוק וכו' בן יומו מהיכא שנפל לבור:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה גדולים. ותומר ר"י דשאני כו'. נ"ב וכן הוא בתוספתא (עמ"ש רבינו ביו"ד פי' קכ"ד פ"ק י"ח):

לעזי רש"י

פייל"א [פיי"ל]. מוט.